

Üstad, Risalelerde nefsi nasıl eleştiriyor, hangi cümlelerle kınıyor; hepsini yazar mısınız?

Üstad Hazretlerinin, nefsi tenkit hakkındaki muhtelif ifadeleri şöyledir:

"İKİNCİ NOKTA: Şeytanın mühim bir desisesi, insana kusurunu itiraf ettirmemektir, tâ ki istiğfar ve istiâze yolunu kapasın. Hem nefsi-insaniyenin enâniyetini tahrik edip, tâ ki nefis kendini avukat gibi müdafaa etsin, adeta taksirattan takdis etsin."

"Evet, şeytanı dinleyen bir nefis, kusurunu görmek istemez. Görse de, yüz tevil ile tevil ettirir. *سُرِّيَّا سُرِّيَّا* sırriyla, nefisine nazar-ı rıza ile baktığı için, ayıbını görmez. Ayıbını görmediği için itiraf etmez, istiğfar etmez, istiâze etmez, şeytana maskara olur. Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm gibi bir peygamber-i âlîşan *أَمَّوْ* nefse nasıl, halde dediği *إِلَّا مَا رَجَمَ رَيِّي* itimad edilebilir?"

"Nefsini itham eden, kusurunu görür. Kusurunu itiraf eden, istiğfar eder. İstiğfar eden, istiâze eder. İstiâze eden, şeytanın şerrinden kurtulur. Kusurunu görmemek, o kusurdan daha büyük bir kusurdur. Ve kusurunu itiraf etmemek, büyük bir noksanlıktır. Ve kusurunu görse, o kusur kusurluktan çıkar. İtiraf etse, affa müstehak olur."(1)

Evet, kusuru görebilmek, tövbe ve istiğfarın girişi ve yarısı hükmündedir. Kusuru görmemek ise, -Allah korusun- firavunluğa gidişin başlangıcı ve çekirdeği hükmündedir. Bu sebeple nefsin kusur ve ayıplarını görmek kemalattan ve güzel hasletler sınıfındandır.

"BİRİNCİ HATVEDE: *تَزَكُّوْ فَلَا* âyeti işaret ettiği gibi, tezkiye-i nefis etmemek. Zira, insan, cibilliyeti ve fitratı hasebiyle nefsini sever. Belki, evvelâ ve bizzat yalnız zâtını sever; başka her şeyi nefsine feda eder. Mâbuda lâıyk bir tarzda nefsini metheder; mâbuda lâıyk bir tenzihle nefsini meâyipten tenzih ve tebrie eder. Elden geldiği kadar kusurları kendine lâıyk görmez ve kabul etmez. Nefsine perestiş eder tarzında, şiddetle müdafaa eder. Hattâ, fitratında tevdi edilen ve Mâbud-u Hakikînin hamd ve tesbihi için

ona verilen cihazat ve istidadı kendi nefesine sarf ederek, مَنْ يَهُو هَهُ اِل اتَّخَذَ مَنْ sırrına mazhar olur. Kendini görür, kendine güvenir, kendini beğenir. İşte, şu mertebede, şu hatvede tezkiyesi, tathiri, onu tezkiye etmemek, tebrie etmemektir."(2)

Burada Üstad Hazretleri nefsin çok tehlikeli bir özelliğinden bahsediyor. **Bu özellik nefsin kendini mükemmel ve kusursuz bilip, kusur ve ayıplardan kendini tenzih etmesidir.** Böyle olunca, kulluk yolu da tıkanmış oluyor. Zira kulluğun en temel ve elzem gereği insanın nihayetsiz acz, fakr, kusur gibi halleri ile Allah'ın isim ve sıfatlarına ayna olmaktır. İşte nefsin bu damarı, bu kulluğun önünde bir engel teşkil ediyor. Bu ayıp ve kusurunu kabul etmemesi için, namaz kılmamaktan tut, en basit bir kusura kadar hepsi girer.

İnsan, nefsindeki halleri görmezden gelip, kendini sudan bahaneler ile savunur ve avutur. Bu da kulluğun önünde duran bir settir. Hatta bu kusur ve ayıbını görmemek damarı fazla işlettirilirse, sonu Allah muhafaza, firavuniyettir.

Nefis kendini avukat gibi savunur. Hiçbir kusur ve ayıbı üstüne almaz. Bu kusur ve ayıbın yelpazesi geniştir. Bazen namaz kılmamanın zor gelmesi, bazen kalbindeki hastalıklarının farkına varamamak, bazen kendini beğenmek gibi herkeste farklı farklı olabilir.

İKİNCİ HATVEDE: اِنْفُسَهُمْ يَهُمْ قَانَسِ ا نَسُوا كَالَّذِينَ تَكُونُوا وَلَا dersini verdiği gibi, kendini unutmuş, kendinden haberi yok. Mevti düşünse, başkasına verir. Fenâ ve zevâli görse, kendine almaz. Ve külfet ve hizmet makamında nefsini unutmak, fakat ahz-ı ücret ve istifade-i huzuzat makamında nefsini düşünmek, şiddetle iltizam etmek, nefis-i emmârenin muktezasıdır."

"Şu makamda tezkiyesi, tathiri, terbiyesi, şu hâletin aksidir. Yani, nisyân-ı nefis içinde nisyân etmemek. Yani, huzuzat ve ihtirasatta unutmak; ve mevttte ve hizmette düşünmek..."

"ÜÇÜNCÜ

HATVEDE: مَا اَصَابَكَ وَمَا ا قَمِنَ حَسَنَةً مِنْ اَصَابِكَ مَا نَفْسِكَ dersini verdiği gibi, nefsin muktezası, daima iyiliği kendinden bilip fahr ve ucbe girer. Bu Hatvede, nefsinde yalnız kusuru ve nakısı ve aczi ve fakrı görüp, bütün mehâsin ve kemâlâtını, Fâtır-ı Zülcelâl tarafından ona ihsan edilmiş nimetler olduğunu anlayıp, fahr yerinde şükür ve temeddüh yerinde hamd etmektir."

"Şu mertebede tezkiyesi, مَنْ اَفْلَحَ مَنْ اَفْلَحَ قَدْ سِرِّيًّا بِهَارِكٍ سِرِّيًّا şudur ki: Kemâlini kemâlsizlikte, kudretini aczde, gınâsını fakrda bilmektir."

"DÖRDÜNCÜ HATVEDE: "إِلَّا هَالِكٌ شَدِيدٌ كُلُّ" dersini verdiği gibi, nefis kendini serbest ve müstakil ve bizzat mevcut bilir. Ondan, bir nevi rububiyet dâvâ eder; mâbuduna karşı adâvetkârâne bir isyanı taşır. İşte, gelecek şu hakikati derk etmekle ondan kurtulur. Hakikat şöyledir ki: Her şey, nefsinde mânâ-yı ismiyle fânidir, mefkuttur, hâdistir, mâdumdur. Fakat mânâ-yı harfiyle ve Sâni-i Zülcelâlin esmâsına âyinedarlık cihetiyle ve vazifedarlık itibarıyla şahittir, meşhuddur, vâciddir, mevcuttur."

"Şu makamda tezkiyesi ve tathiri şudur ki: Vücudunda adem, ademinde vücudu vardır. Yani, kendini bilse, vücut verse, kâinat kadar bir zulûmat-ı adem içindedir. Yani, vücut-u şahsîsine güvenip Mûcid-i Hakikîden gaflet etse, yıldız böceği gibi bir şahsî ziya-yı vücudu, nihayetsiz zulûmât-ı adem ve firaklar içinde bulunur, boğulur. Fakat enâniyeti bırakıp, bizzat nefsi hiç olduğunu ve Mûcid-i Hakikînin bir âyine-i tecellîsi bulunduğunu gördüğü vakit, bütün mevcudatı ve nihayetsiz bir vücudu kazanır. Zira, bütün mevcudat, esmâsının cilvelerine mazhar olan Zât-ı Vâcibü'l-Vücudu bulan, her şeyi bulur."(3)

Dipnotlar:

- (1) bk. [Lem'alar, On Üçüncü Lem'a.](#)
(2) bk. [Sözler, Yirmi Altıncı Söz, Zeyl.](#)
(3) bk. [a.g.e.](#)